

Latvijas veģetācija un biotopi Biol2045

Licences un autortiesības

Kārlis Kalviškis

2020. gada 12. decembrī

Latvijas veģetācija un biotopi Biol2045

Programmatūra

Programmatūras licences

- Drīkst lietot par brīvu jebkurš:
  - * *Freeware* (bezmaksas programmatūra). Var lietot, bet nevar pārveidot;
  - * *Free software* (*software libre*, brīvā programmatūra). Var lietot un pārveidot, autoram saglabājas autortiesības;
  - * *Public domain* (publiska programmatūra). Brīvi lietojama un pārveidojama bez jebkādiem nosacījumiem.
- Drīkst lietot par brīvu personīgām vajadzībām un mācību iestādēs.
- Drīkst lietot par brīvu personīgām vajadzībām.

Ir būtiska atšķirība starp autortiesībām, licencēm un patentiem. Patenti programmatūrā ir līdzīgi, ja būtu iespējams patentēt mūzikā noteiktu nošu secību. Dažas valstīs, piemēram, ASV, pastāv programmatūras patenti.

Programmatūras lietošanu nosaka licence, kura ir programmatūras neatņemama sastāvdaļa

Programmatūras licences

- Drīkst lietot par brīvu noteiktu laiku vai ar ierobežotām iespējām:
  - * *Shareware* (izplatāmprogrammatūra);
  - * *Trialware, Demoware* (demoprogrammatūra).
- Maksas programmatūra. Drīkst izmantot tikai tā, kā to atļauj iegādātā licence.
- Maksas programmatūra ar abonēšanas maksu. Programmatūras lietošanas licenci var iegādāties tikai uz noteiktu laiku.
- Programmatūru var lietot tikai reģistrēts lietotājs.

Nosaukumā var arī nebūt norādīts, ka iegūstamā programmatūra ir izmēģinājuma versija.

«MicroStation» ar 15 minušu darbību un «Media Cybernetics Image-Pro» ar ierobežoto funkcionalitāti ir Trialware.

Laika ierobežojums varētu būt dienu skaits, lietošanas reižu skaits vai kādas programmatūras dotā versija pārstāj darboties, ja pieejama jaunāka versija. Pēdējā gadījumā programmatūra nestrādā, ja dators nav pieslēgts tīmeklim.

Abonēšanas maksas gadījumā parasti datoram ik pa noteiktam laikam jāspēj sazināties ar licenču serveri.

Pirms programma tiek palaista, vispirms jāautenticējas noteiktā serverī, piemēram, lai darbinātu «ArcGIS Pro».

Iespējas labot programmas kodu

- Programmas kods tiek izplatīts kopā ar kompilētiem failiem (atvērtā koda programmatūra, *open-source software*):
  - * parasti pieejams gan kā programmas izejas kods, gan arī kā nokompilētas programmas dažādām operētājsistēmām (OS).
- Programmas kods nav pieejams:
  - * programmas kļūdas labojumi, papildinājumi un pielāgošana citām OS ir tikai programmas izstrādātāja ziņā.

Atvērtā koda programmatūra var būt maksas programmatūra.

Programmu funkcionalitāte

- Demonstrācijas versija.
- Ierobežotu iespēju programmas.
- Tikai datu apskatei domātās programmas.
- Pilnas iespēju programmas.

Dažreiz ierobežoto iespēju programmatūra ir iespējām bagātāka, par kādu citu, kura skaitas pilnu iespēju programmatūra.

Dažreiz «Windows» vidē bieži izmantotās shareware / trialware pēc atinstalēšanas sistēmā pamet šādu tādu dražu.

Kādēļ jālasa licences

- Solījumi izstrādātāja mājas lapā neko nenozīmē. Programmatūras izmantošanu nosaka licence. Piemēram, mājas lapā var tikt solīts, ka programmatūru par brīvu var lietot jebkurš, bet licencē ierakstīts, ka to drīkst tikai privātpersona nekomerciālām vajadzībām.

Licenču pārkāpumi, kurus lietotājs bieži neapzinās

- Izplatāmprogrammatūru lieto ilgāk, nekā atļauts.
- Komercestādes lieto programmatūru, kuru drīkst lietot tikai privātām vajadzībām vai mācību iestādēm.
- Netiek ievēroti izmainītie licenču nosacījumi, kas ieviesti kopā ar programmatūras labojumiem.
- Neatļauta fontu lietošana:
  - * kas drīkst izmantot;
  - * kur drīkst izmantot;
  - * vai un kā drīkst izplatīt;
  - * uz cik ilgu laiku ir pieejami.

Piemēram, fonti, kuri nāk kopā ar «Microsoft PowerPoint Viewer 2010» ir ar ierobežotu izmantojamību: „[.] Programmatūru drīkst lietot tikai to failu skatīšanai un drukāšanai, kas izveidoti, izmantojot «Microsoft Office» programmatūru. Programmatūras lietošana jebkādiem citiem mērķiem nav atļauta. [.]”

4. FONTU KOMPONENTI.

Programmatūras darbības laikā tajā esošos fontus drīkst lietot satura attēlošanai un drukāšanai. Jūs drīkstat tikai *) iegult fontus saturā atbilstoši fontu iegulšanas ierobežojumiem; un *) īslaicīgi lejupielādēt tos printerī vai citā izvades ierīcē, lai drukātu saturu. [.]”

Tātad, šos fontus **nedrīkst izmantot gatavojot citu dokumentus**, piemēram, tos nedrīkst izmantot, lai noformēt tekstus ar «LibreOffice Write» vai «Microsoft Word».

Likumdošana un licences

- Valsts likumi ir stiprāki par licenci, bet nedarbojas tikai tie licences punkti, kuri ir pretrunā ar valstī pastāvošiem likumiem.
  - * Autortiesību likums

Autortiesību likums

- 29. pants. Ierobežojumi attiecībā uz datorprogrammu reproducēšanas, tulkošanas, adaptēšanas un jebkādas citādas pārveidošanas tiesībām
  - * (1) Ja līgumā nav paredzēts citādi un datorprogrammas izmantošanas tiesības iegūtas likumīgi, tās reproducēšanai, tulkošanai, adaptēšanai vai jebkādai citādi pārveidošanai un šo darbību rezultātu reproducēšanai nav nepieciešama īpaša autortiesību subjekta atļauja, ja vien šīs darbības (arī kļūdu labošana) ir nepieciešamas datorprogrammas lietošanai paredzētajam mērķim.

Autortiesību likums

- 29. pants. ...
  - * (1) ...
  - * (2) Datorprogrammas izmantošanas tiesību likumīgajam ieguvējam, slēdzot līgumu, **nedrīkst aizliegt izgatavot rezerves kopiju**, ja šī kopija nepieciešama datorprogrammas lietošanai.
  - * (3) Persona, kurai ir tiesības lietot datorprogrammu, bez autortiesību subjekta atļaujas **drīkst novērot, pētīt vai pārbaudīt, kā programma funkcionē**, lai atklātu idejas un principus, uz kuriem balstīti jebkādi datorprogrammas elementi, ja šī persona attiecīgās darbības veic, datorprogrammu ielādējot, demonstrējot, izmantojot, pārraidot vai glabājot.

Autortiesību likums

- 30. pants. Datorprogrammu sadarbības nodrošināšana
  - * (1) Autortiesību subjekta atļauja nav nepieciešama, ja bez datorprogrammas koda reproducēšanas vai tā formas mainīšanas nav iespējams iegūt vajadzīgo informāciju, lai panāktu neatkarīgi radītas datorprogrammas sadarbību ar citām datorprogrammām. Šāda izmantošana pieļaujama, ievērojot šādu noteikumu kopumu:
    - 1) attiecīgās darbības veic persona, kas likumīgi ieguvusi tiesības izmantot datorprogrammas kopiju;
    - 2) sadarbības panākšanai vajadzīgā informācija iepriekš nav bijusi viegli pieejama;
    - 3) šīm darbībām ir pakļautas tikai tās datorprogrammas daļas, kas vajadzīgas sadarbības panākšanai.

Autortiesību likums

- 30. pants. ...
  - * (2) Saskaņā ar šā panta pirmās daļas noteikumiem iegūto informāciju nedrīkst:
    - 1) izmantot citiem mērķiem kā tikai sadarbības panākšanai ar neatkarīgi radītu datorprogrammu;
    - 2) izpaust citām personām, izņemot gadījumu, kad tas nepieciešams sadarbības panākšanai ar neatkarīgi radītu datorprogrammu;
    - 3) izmantot nolūkā izstrādāt, ražot vai pārdot būtiski līdzīgu datorprogrammu vai veikt kādu citu darbību, ar kuru tiek pārkāptas autortiesības.

Latvijas veģetācija un biotopi Biol2045

**Teksti, attēli, mūzika, kartes un
citi darbi
(Autordarbi)**

Autortiesības

- Autortiesības pieder darba autoram vai viņa tiesību pārņēmējam.
- Autors savas tiesības uz darbu var apliecināt ar autortiesību aizsardzības zīmi „©” (*Copyright*), bet tā nav obligāta prasība. Šīs zīmes esamība vai neesamība nepastiprina vai nepavājina autortiesības.
- Autortiesību likuma 36. panta 1. punktā teikts, ka „Autortiesības ir spēkā visu autora dzīves laiku un 70 gadus pēc autora nāves, izņemot šā likuma 37. pantā minētos gadījumus.”

Autordarbu licences

- Darba izmantošanu nosaka autortiesību īpašnieka izdotā licence vai, ja tādas nav, pastāvošā likumdošana.
- Pastāv ļoti dažādas licences. Ne katra ir piemērojama jebkurā valstī.
- Valsts likumi ir stiprāki par licenci, bet nedarbojas tikai tie licences punkti, kuri ir pretrunā ar valstī pastāvošiem likumiem.

No Autortiesību likuma

- 2.pants. Autortiesību principi
  - * (1) **Autortiesības pieder autoram, tiklīdz darbs ir radīts, neatkarīgi no tā, vai darbs ir pabeigts.**
  - * (2) Autortiesības attiecināmas uz literāriem, zinātnes, mākslas un citiem šā likuma 4. pantā minētajiem darbiem, arī nepabeigtiem darbiem, neatkarīgi no darba uzdevuma un vērtības, izpausmes formas vai veida.
  - * (3) **Autortiesību piederības apliecināšanai nav nepieciešama reģistrācija, darba speciāla noformēšana vai kādu citu formalitāšu ievērošana.**
  - * ..

No Autortiesību likuma

- 6.pants. Neaizsargājami darbi
- Autortiesības neaizsargā:
  - * 1) normatīvos un administratīvos aktus, citus valsts un pašvaldību iestāžu izdotus dokumentus un tiesas nolēmumus (likumus, tiesu spriedumus, lēmumus un citus oficiālus dokumentus), kā arī šo tekstu oficiālos tulkojumus un oficiālās konsolidētās versijas;
  - * 2) valsts apstiprinātos, kā arī starptautiski atzītos oficiālos simbolus un zīmes (karogus, ģerboņus, himnas, apbalvojumus), kuru lietošanu nosaka atsevišķi normatīvie akti;

No Autortiesību likuma

- 6.pants. Neaizsargājami darbi (turpinājums)
  - * 3) kartes, kuru sagatavošanu un lietošanu nosaka normatīvie akti;
  - * 4) presē, radio vai televīzijas raidījumos vai citos saziņas līdzekļos sniegto informāciju par dienas jaunumiem, dažādiem faktiem un notikumiem;
  - * 5) idejas, metodes, procesus un matemātiskās koncepcijas.

Licenču piemēri

- *PD, CC0 – Public domain* – publiskais īpašums – darbs brīvi lietojams un pārveidojams:
  - * ar šādu licenci darbu izplata autors;
  - * likumdošana nosaka, ka dotie darbi izplatāmi ar šādu licenci;
  - * darbs kļūst par publisko īpašumu pēc autora nāves atbilstoši pastāvošai likumdošanai.

Licenču piemēri

- *CC – Creative Commons* – radošās komūnas licence.
  - * <https://creativecommons.org/licenses/>
  - * „*Creative Commons* licences un rīki nodrošina sadarbību, ievērojot autortiesību "visas tiesības aizsargātas" noteikumus. Mūsu rīki nodrošina vienkāršu, standartizētu veidu, kā norādīt autortiesības savam darbam gan individuālam autoram, gan lielām kompānijām un institūcijām.” (Citāts no viņu mājas lapas.)

CC licences

- *CC BY* – Atsaucoties (*Attribution*). Vienīgā prasība ir atsaukties uz autoru.
- *CC BY-SA* – Atsaucoties nemainot licenci (*Attribution Share Alike*). Jāatsaucas uz darba autoru un, šo darbu pārveidojot, jaunradītais darbs ir jāpublicē ar tādu pašu licenci.
- *CC BY-ND* – Atsaucoties nemainot darbu (*Attribution No Derivatives*). Ir jāatsaucas uz darba autoru, darbu drīkst izmantot tikai nemainītu un nepārveidotu.

Darbs ar «CC BY–ND» licenci ir pieejamāks nekā darbs, kurš publicēts nenorādot nekādu licenci.

CC licences

- *CC BY-NC* – Atsaucoties nekomerciāli (*Attribution Non-Commercial*). Jāatsaucas uz autoru, darbu drīkst pārveidot, bet nedrīkst izmantot komerciāli.

- *CC BY-NC-SA* – Atsaucoties nekomerciāli un nemainot licenci (*Attribution Non-Commercial Share Alike*). Jāatsaucas uz autoru, nedrīkst izmantot komerciāli, bet drīkst pārveidot, jāizplata ar tādu pašu licenci.

- *CC BY-NC-ND* – Atsaucoties nekomerciāli nemainot darbu (*Attribution Non-Commercial No Derivatives*). Jāatsaucas uz autoru, darbu drīkst izmantot tikai nekomerciāli un neizmainītu.

Latvijas veģetācija un biotopi Biol2045

Darbu izmantošana

Kas jāņem vērā

- Jebkuru publiskotu darbu aizsargā autortiesību likums.
- Darba izmantošanu nosaka darbam pievienotā licence, ciktāl tā nav pretrunā ar pastāvošo likumdošanu.
- Ja darbam nav pievienota licence, tā izmantošanu nosaka autortiesību likums.

Autortiesību likums

- 19. pants. Autora darba izmantošana bez autora piekrišanas un atlīdzības
  - * (1) Autortiesības nav uzskatāmas par pārkāptām, ja bez autora piekrišanas un bez atlīdzības šajā likumā noteiktajā kārtībā:
    - 1) darbs tiek izmantots informatīviem mērķiem;
    - 2) darbs tiek izmantots izglītības un pētniecības mērķiem;
    - 3) darbs tiek izmantots personu ar funkcionēšanas ierobežojumiem vajadzībām;
    - 3¹) noteikts darbs tiek izmantots tādu personu vajadzībām, kuras ir neredzīgas vai ar citādām lasīšanas grūtībām;
    - 4) darbs tiek izmantots bibliotēku, arhīvu un muzeju vajadzībām;
    - 5) darbs tiek reproducēts tiesvedības mērķiem;

Autortiesību likums

- 19. pants. ...

- * (1) ...

- 6) tiek izmantots publiski pieejams vai izstādīts darbs;
    - 7) darbs tiek izmantots publiskā izpildījumā valstisku vai reliģisku ceremoniju laikā, kā arī izglītības iestādēs nepastarpinātā mācību procesā;
    - 8) darbu īslaicīgi izmanto raidorganizācija;
    - 9) darbs tiek parādēts vai kariķēts;
    - 10) datorprogrammas tiek izmantotas reproducēšanai, tulkošanai un citādi pārveidošanai;
    - 11) tiek nodrošināta datorprogrammas sadarbība;
    - 12) darba atsavināšana citai personai notiek atkārtoti, izņemot šā likuma 17.pantā noteikto.

Autortiesību likums

- 20. pants. Darba izmantošana informatīviem mērķiem
  - * (1) Obligāti norādot izmantotā darba nosaukumu un autora vārdu, kā arī ievērojot šā likuma 14.panta un 18.panta otrās daļas noteikumus, atļauts:
    - 1) reproducēt publiskotus un publicētus darbus citātu un fragmentu veidā zinātniskos, pētniecības, polemiskos un kritiskos nolūkos, kā arī ziņu raidījumos un aktuālo notikumu apskatos izmantošanas mērķim atbilstošā apjomā;

Autortiesību likums

- 20. pants ...

- * (1) ...

- 2) publicēt, raidīt vai citādi darīt zināmas publiski teiktas politiskas runas, aicinājumus, ziņojumus un citus analogiskus darbus informatīvam mērķim atbilstošā apjomā;
    - 3) fiksēt, publiskot un publicēt aktuālos notikumus fotogrāfijas darbos, raidorganizācijai – raidīt darbus, kas kļuvuši redzami vai dzirdami aktuālo notikumu gaitā, informatīvam mērķim atbilstošā apjomā.

- * (2) **Šā panta noteikumi neattiecas uz datorprogrammām.**

Autortiesību likums

- 21. pants. Darba izmantošana izglītības un pētniecības mērķiem
  - * (1) Obligāti norādot izmantotā darba nosaukumu un autora vārdu, kā arī ievērojot šā likuma 18.panta otrās daļas noteikumus, atļauts izziņotus vai publicētus darbus vai to fragmentus izmantot izglītības standartiem atbilstošās mācību grāmatās, radio un televīzijas raidījumos, audiovizuālos darbos, vizuālos uzskates līdzekļos un tamlīdzīgi, kas tiek speciāli radīti un izmantoti izglītības un pētniecības iestādēs nepastarpinātā mācību un pētniecības procesā to darbības mērķim atbilstošā apjomā nekomerciālos nolūkos.
  - * (2) Šā panta noteikumi neattiecas uz datorprogrammām.

Autortiesību likums

- 31. pants. Ierobežojumi attiecībā uz datu bāzēm
  - * (1) Likumīgs datu bāzes vai tās eksemplāra lietotājs bez datu bāzes autora atļaujas var veikt darbības, kas vajadzīgas, lai piekļūtu datu bāzes saturam un to izmantotu. Ja datu bāzes likumīgajam lietotājam ir atļauts izmantot tikai daļu no datu bāzes, iepriekšminētais noteikums attiecas tikai uz šo daļu.
  - * (2) Vienošanās, kas ir pretēja šā panta noteikumiem, nav spēkā.

Latvijas veģetācija un biotopi Biol2045

Tīmeklī pieejamo datu izmantošanas noteikumu piemēri

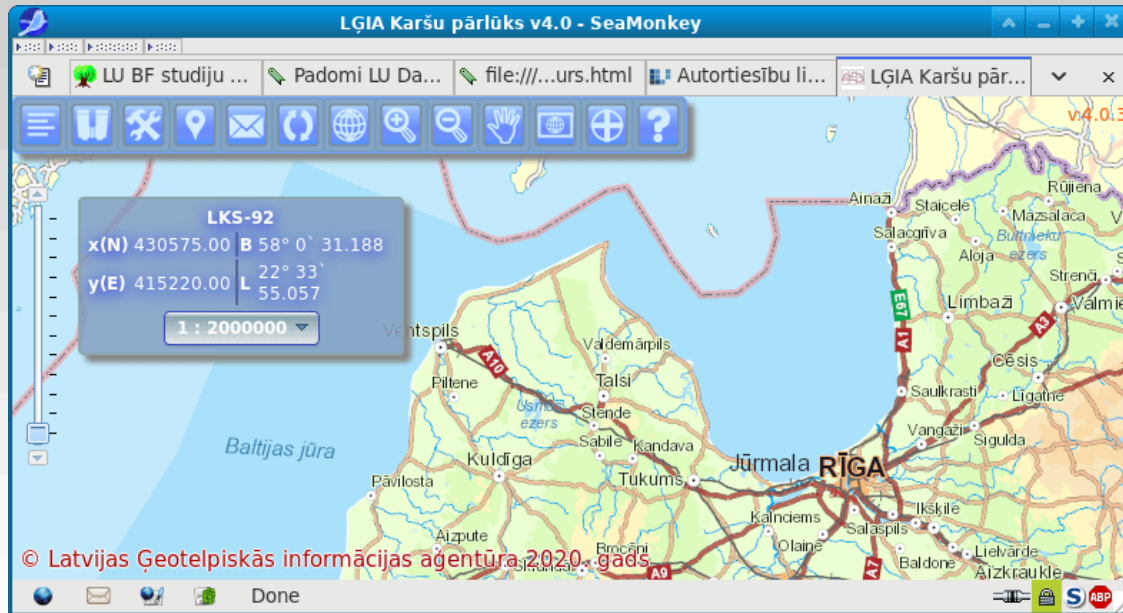

LĢIA Karšu pārlūks

Arī Tīmeklī ievietotos darbus aizsargā autortiesības. Ja kaut ko par brīvu varam apskatīt, nenozīmē, ka mēs to varam bez atļaujas izmantot savos darbos.

- Jebkurš Tīmeklī var lietot <https://kartes.lgia.gov.lv/karte/>

LĢIA Karšu pārlūks

LATVIJAS ĢEOTELPISKĀS
INFORMĀCIJAS AĢENTŪRA

- Citādi «LĢIA Karšu pārlūka» lietošanas veidi ir jāaskaņo ar LĢIA, jo:
  - * <https://kartes.lgia.gov.lv/karte/HELP/lv/about.html>
  - * [...] Karšu pārlūks un tajā ietvertie ģeotelpiskie dati ir autortiesību objekts.[..]
  - * [...] Karšu pārlūkā ietvertos ģeotelpiskos datus elektroniskā formā aizliegts kopēt, publiskot, publicēt vai citādi izplatīt bez Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūras izsniegtas rakstveida licences saņemšanas.[..]

Un tā tas ir ar jebkuru Tīmeklī publicētu informāciju. Pirms to izmantojat, noskaidrojiet, vai un kādi izmantošanas noteikumi ir pieejami. Un atcerieties – ja noteikumu nav, darbu aizsargā «Autortiesību likums».

Baltic Maps

- <https://balticmaps.eu/>
- [...] Vietnes pakalpojumi paredzēti personiskai un nekomerciālai izmantošanai, ja vien nav norādīts citādi. Aizliegts modificēt, kopēt, izplatīt, pārraidīt, demonstrēt, izpildīt, reproducēt, publicēt, licencēt, radīt atvasinātu darbu vai pārdot jebkādu informāciju, programmatūru, produktus vai pakalpojumus, kas iegūti no šīs vietnes. Tikai personiskos un nekomerciālos nolūkos var izmantot vietnes funkcionalitāti, kas veic kartes nosūtīšanu uz e-pastu. [...]

OpenStreetMap

- «*OpenStreetMap*» ir kopienas veidota pasaules karte, kuru var lietot bez maksas, bet tā lietošanu nosaka *ODbL* un *CC-BY-SA* licences.
  - * https://wiki.openstreetmap.org/wiki/Legal_FAQ
  - * *ODbL* – Atvērtās Datu Kopas Atvērtās Datubāzes licence
    - *Open Data Commons Open Database License*
    - <https://opendatacommons.org/licenses/odbl/>
  - * *CC BY-SA*
    - Atsaucoties nemainot licenci
    - *Attribution Share Alike*
    - <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

OpenStreetMap

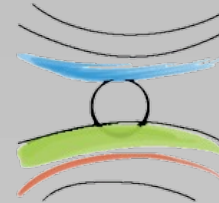

Komerčiālu karšu pārlūku, izmantojot OSM datus, veidot nedrīkst.

- Datus un kartes iespējams ikvienam kopēt, izplatīt, nosūtīt un pielāgot, kamēr vien ir atsauce uz «*OpenStreetMap*» un tās veidotājiem. Ja tiek mainīta kāda no kartēm, jauno karti var izplatīt tikai lietojot tādu pašu licenci.

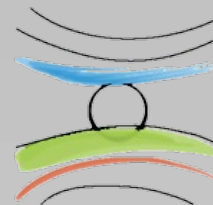
LU ĢZZF karšu servisi

- WMS – <http://kartes.geo.lu.lv/ows/gzzf>
- Var piekļūt tikai LU datortīklā.
- Lietošanas noteikumi:
  - * <https://www.geo.lu.lv/petnieciba/kartes/noteikumi/>
- Citēšana un informācija par datiem:
  - * <https://www.geo.lu.lv/petnieciba/kartes/citesana-un-informacija-par-datiem/>

LU ĢZZF karšu servisi

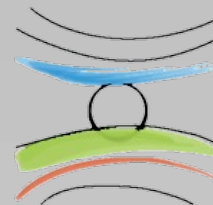

- Servisa lietotāja pienākumi:

- * 1. Atcerēties, ka piekļuve uzturētāja datu servisiem un to izmantošanai ir **privilēģija nevis tiesības**.
- * [..]
- * 4. Uz datiem, kas pieejami caur servisu **attiecas to ražotāju autortiesības (LĢIA, LVĢD, SIA Metrum, LU, u.c.)**. To ievērošana un **korekta atsaukšanās** uz datu ražotāju (avotu) ir pilnībā lietotāja atbildība. Piekļuve servisam un tā lietošana nav uzskatāma par tiešu vai pastarpinātu tiesību nodošanu no uzturētāja servisa lietotājam.

LU ĢZZF karšu servisi

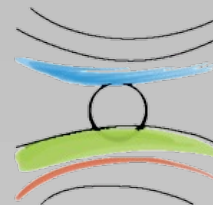

- Servisa lietotāja pienākumi (turpinājums):
  - * 5. Ņemt vērā, ka serviss ir domāts izmantošanai tiešsaites režīmā un datu ielāde izmantošanai lokāli nav pieļaujama. Izņēmuma kārtā, servisā pieejamo datu fragmentu īslaicīgas lokālas kopijas ir pieļaujamas sekojošos gadījumos: analogu materiālu (izdruku) izveidei, ja to nav iespējamas realizēt tiešsaites režīmā; servisa savienojumu ietveroša ĢIS programmas projekta (darba) rezerves kopijas izveidei; darbu rezultātu prezentēšanai; atvasinātu datu produktu starppapstrādes vajadzībām.

LU ĢZZF karšu servisi

Lietotāju tiesību 3. un 4. punkts,
uzskatāmības labad, apvienots vienā.

- Servisa lietotāja pienākumi (turpinājums):
  - * 6. Caur servisu iegūto datu tālāka izplatīšana trešajām personām digitālā formā ir aizliegta.
  - * [..]
- Servisa lietotāja tiesības:
  - * 1. Izmantot datu servisu zinātnisko darbu izstrādei, rezultātu publiskai demonstrācijai, publikāciju izveidei un ikdienas pētnieciskajā darbā.
  - * [..]
  - * (3.+4.) **Izgatavot [..] un [..] nodot analogā formā** ražotos produktus un salikumus trešajām personām.